

*SPRAWOZDANIE
Z REALIZACJI W LATACH 2021-2022*

*GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA PIŁY NA
LATA 2019-2022*

I. Wstęp i charakterystyka Programu.

Niniejsze sprawozdanie odnosi się do dokumentu pod nazwą Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Piły na lata 2019-2022, przyjętego Uchwałą Nr XVI/167/19 Rady Miasta Piły z dnia 29 października 2019 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Piły na lata 2019 – 2022”.

Podstawą prawną opracowania programu jest art. 87 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz 840), który mówi m.in o tym, że wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami, a co 2 lata sporządza sprawozdanie z realizacji ww. programu i przedstawia je radzie miasta.

W świetle art. 87. ust. 2 ww ustawy, celem gminnego programu opieki nad zabytkami jest:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie nowych miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Głównymi celami gminnych programów opieki nad zabytkami jest koordynacja działań mających na celu zahamowanie degradacji substancji zabytkowej danego miasta lub gminy, zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego, a także kształtowanie ich atrakcyjnego wizerunku oraz popularyzacja wśród mieszkańców wiedzy o zabytkach i historii danego miejsca poprzez podejmowane działania edukacyjne, skierowane zwłaszcza do dzieci i młodzieży.

Cele te przedstawiono w omawianym dokumencie, formułując 3 główne priorytety programowe, których realizacja przewidziana jest jako działania cykliczne lub wieloletnie, a realizacja niektórych z nich wykroczy poza ramy czasowe obecnie obowiązującego programu:

1. **Priorytet 1:** *Wzmocnienie znaczenia dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.*

Zawierają się w nim:

- wykorzystanie walorów i wartości kulturowych miasta dla podniesienia jego atrakcyjności,
- inicjowanie i wspieranie działań na rzecz ochrony zabytków,
- wspieranie różnego rodzaju inicjatyw i projektów historycznych, kulturowych, etnograficznych, muzealnych,
- wydawanie i wspieranie wydawnictw o tematyce dotyczącej zabytków i dziedzictwa kulturowego,
- stymulowanie działań edukacyjnych na temat dziedzictwa kulturowego i jego ochrony w szkołach i przedszkolach.

2. **Priorytet 2:** *Świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego i jego ochrona.*

Miasto Piła, jako właściciel obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków, prowadzi wszystkie prace remontowe, budowlane lub restauratorskie w ścisłej współpracy z konserwatorem zabytków i zgodnie z zaleceniami konserwatorskimi. W mieście znajdują się także budynki ujęte w gminnej ewidencji zabytków, posiadające właściciela, ale będące w złym stanie technicznym. Stan ten spowodowany jest zaniechaniem bieżących remontów i prac konserwatorsko-remontowych, co w konsekwencji doprowadzić może (lub już doprowadziło) do dewastacji i całkowitej utraty zabytkowego charakteru obiektu. W takim przypadku konieczna jest także aktualizacja gminnej ewidencji zabytków także poprzez wykreślanie z niej obiektów, które walory zabytkowe utraciły.

Miasto może się włączyć także w propagowanie pozytywnych przykładów adaptowania obiektów zabytkowych wykonywanych zgodnie ze sztuką konserwatorską. Stwarza to duże możliwości znalezienia nowych funkcji dla obiektów zabytkowych, które znacząco wzbogacić mogą ofertę turystyczną miasta, integrować społeczność lokalną oraz chronić dziedzictwo kulturowe miasta.

3. **Priorytet 3:** *Dokumentacja zabytków, promocja i edukacja jako działania popularyzujące dziedzictwo kulturowe miasta.*

Istotnym aspektem działań obejmujących dziedzictwo kulturowe jest popularyzacja wiedzy oraz informacji o obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Miasto powinno aktywnie inicjować i wspierać powstanie wydawnictw o tematyce związanej z historią miasta, tradycjami, życiem mieszkańców, dziejami ważniejszych zabytków. Udostępnienie i promocja zabytków opracowana jest jako proces cykliczny w zależności od potrzeb od

2019 do 2022 r. Działania te to przede wszystkim wykorzystanie wiedzy o zabytkach przy opracowaniu różnych wydawnictw. Warto również w działania promocyjne i edukacyjne wpisać współpracę z ośrodkami naukowymi, szkołami i muzeami. Ciekawym pomysłem jest również opracowanie i wydanie mapy zabytków Piły w taki sposób, aby była ona czytelna dla wszystkich zainteresowanych, a przede wszystkim dla turystów. Ponadto miasto winno wspierać cenne wydarzenia propagujące historię miasta i jego mieszkańców oraz ściśle współpracować nie tylko z samorządowymi instytucjami kultury.

II. Cele i założenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Piły na lata 2019-2022.

Głównymi celami ogólnymi Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Piły na lata 2019-2022 były koordynacja działań mających na celu zahamowanie degradacji substancji zabytkowej miasta, zachowanie wartościowych zasobów jego dziedzictwa kulturowego, a także kształtowanie atrakcyjnego wizerunku miasta Piły oraz popularyzacja wśród mieszkańców wiedzy o zabytkach i historii miasta poprzez podejmowane działania edukacyjne skierowane zwłaszcza do dzieci i młodzieży.

Założenia te uszczegółowiono, formułując w programie poniższe zapisy stanowiące szczegółowe cele, których pełna realizacja przewidziana była do końca roku 2022, czyli do końca obowiązywania tej edycji omawianego programu. Były to:

1. Renowacja zabytkowej, secesyjnej altany znajdującej się w Parku Miejskim im. Stanisława Staszica.
2. Aktualizacja utworzonej w 2004 r. gminnej ewidencji zabytków, w tym również ewidencji zabytków archeologicznych, która obejmowała przede wszystkim:
 - dostosowanie kart adresowych do obecnej sytuacji zabytków na podstawie dokumentacji otrzymanej od WWKZ,
 - włączenie do gminnej ewidencji zabytków cmentarza sekty ks. Czerskiego przy ul. Asnyka oraz cmentarza ewangelickiego przy ul. Mickiewicza, który obecnie stanowi część lasu komunalnego. Oba cmentarze figurują w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
 - uzupełnienie kart adresowych o informacje dotyczące zmian powstałych w związku z pracami prowadzonymi przy zabytkach,
 - włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych archeologicznych reliktach przeszłości, niezależnie od charakteru badań oraz uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP (Archeologicznego Zdjęcia Polski), na podstawie informacji otrzymanych od WWKZ.

3. Wspieranie działań związanych z merytoryczną pomocą w przygotowaniu wniosków o dofinansowanie prac konserwatorskich, remontowych, modernizacyjnych lub innych prowadzonych przy obiektach zabytkowych oraz aplikowaniu o środki zewnętrzne.
4. Realizacja zapisów Uchwały nr LIX/754/18 Rady Miasta Piły z dnia 16 października 2018 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.
5. Współpraca z różnymi podmiotami w zakresie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni (Park Miejski).
6. Udostępnienie informacji o zabytkach na oficjalnej stronie internetowej miasta.
7. Prowadzenie monitoringu obiektów i aktualizacji zabytków.
8. Zorganizowanie konkursu o tematyce dotyczącej dziedzictwa kulturowego i pilskich zabytków.
9. Wykonanie ekspozycji zgromadzonych macew – pozostałości po dawnym cmentarzu żydowskim, odnalezionych w Budynku Szkoły Policji w Pile.
10. Współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
11. Udział w szkoleniach związanych z ochroną zabytków.
12. Przygotowanie raportu – sprawozdania z realizacji programu.

III. Realizacja programu w latach 2021-2022 w świetle działań podejmowanych w latach 2019-2020

Z uwagi na zapisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ustalające sprawozdawczość z realizacji gminnych programów opieki nad zabytkami programu w okresach dwuletnich, sprawozdanie z realizacji w latach 2019-2020 Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Piły na lata 2019-2022 przedstawiono na XLIII Sesji Rady Miasta Piły w dniu 27 kwietnia 2021 r, a Rada Miasta Piły nie zgłosiła żadnych uwag do przedstawionego jej dokumentu.

W omawianym okresie 2021-2022 zrealizowano większość działań wpisanych w zakres celów programowych, łącznie ze znaczącymi pracami inwestycyjnymi przy pilskich zabytkach. Zaznaczyć należy, że pomimo trwającej pandemii COVID-19, zrealizowano wiele zaplanowanych działań. Realizacja znacznej ich części była możliwa dzięki monitorowaniu podejmowanych działań wpisujących się w tematykę programu oraz w razie konieczności dzięki korekcie priorytetów.

Niektóre z zadań zostały rozpoczęte w roku 2022, a zakończenie ich realizacji przewidziane jest w latach obowiązywania kolejnej edycji Programu. Szczegółowe informacje o tych zadaniach przedstawione zostaną w kolejnej edycji omawianego dokumentu.

III. Realizacja założeń programowych w latach 2021-2022.

1. W latach 2021-2022 przeprowadzono prace remontowe i konserwatorsko-restauratorskie przy kilku cennych dla miasta zabytkowych obiektach.

1) w lipcu 2021 r. zakończyła się rozpoczęta jeszcze w roku 2020 znacząca inwestycja pod nazwą „*Rewitalizacja zabytkowego budynku Szkoły Podstawowej nr 1 im. Stanisława Staszica w Pile - modernizacja auli szkolnej z wyposażeniem wraz z odnowieniem elewacji*”. Realizacja projektu umożliwiła modernizację wnętrza budynku szkoły, co znacząco poprawiło komfort jego użytkowania, a z drugiej strony odnowienie elewacji obiektu pozwoliło przywrócić jego dawny wygląd i uwypuklić jego wartości architektoniczne.

Walory estetyczne obiektu zostały doskonale pokazane poprzez artystyczne podświetlenie budynku. Dzięki tym działaniom zmodernizowany budynek nie dość, że stanowi jeden z najbardziej okazałych architektonicznie obiektów tej części miasta, pozwala wraz z okolicznymi kamienicami zaakcentować historyczny charakter ulicy Staromiejskiej.

Całkowita wartość projektu zamknęła się w kwocie 2.760.717 zł a jego realizacja obejmowała 2 zadania:

- modernizację auli szkolnej - w zakres inwestycji wchodziło m. in.:

- odnowienie zabudowy sufitu auli z boazerii wraz z jego ociepleniem od strony dachu
- wymiana okładziny pionowej ścian pomieszczenia wraz z dociepleniem,
- uzupełnienie instalacji centralnego ogrzewania i montaż dodatkowych grzejników,
- modernizacja instalacji wentylacji,
- modernizacja instalacji elektrycznej,
- wymiana stolarki drzwiowej,
- wymiana podłogi

- odnowienie elewacji budynku:

- oczyszczenie ścian ceglanych z farb zewnętrznych do uzyskania czystej cegły, nieinwazyjną metodą niepowodującą uszkodzeń wierzchniej spieczonej warstwy cegły, przy pomocy piasku o małej granulacji (metoda sucha),
- usunięcie spoin w murze, wykucie zniszczonych cegieł z lica muru,
- prace remontowe i odtworzeniowe, tj. uzupełnienie ubytków cegieł i spoin, zabezpieczenie rys na ścianach, zabezpieczenie elewacji środkami impregnującymi,

renowacja i wymiana elementów stalowych (wymiana rynien i rur spustowych, obróbek blacharskich, wymiana pokrycia zadaszenia nad wejściami, wymiana balustrad),

- renowacja (wymiana) okładzin schodów zewnętrznych, ścian przy schodach.

Wspomnieć należy także, że w maju 2021 roku zakończyła się inwestycja, której celem było zainstalowanie przy budynku szkoły platformy dźwigowej dla osób niepełnosprawnych.

Dbłość o szczegóły i dostosowanie detali architektonicznych do historycznego charakteru budowli pokazały, jak można wkomponować współczesne standardy w zabytek.

Koszt realizacji tego projektu to 239.654 zł.

Wygląd szkoły po przeprowadzonych pracach remontowych przedstawiają poniższe zdjęcia.

Widok odnowionej elewacji wraz z windą dla niepełnosprawnych

fot.: Gmina Piła

Odnowiona elewacja od strony południowej

fot.: Gmina Piła

Odnowiona aula szkolna na poddaszu budynku

fot.: Gmina Piła

2) w listopadzie 2022 r. zakończono inwestycję pod nazwą „*Rewitalizacja zabytkowego budynku Szkoły Podstawowej nr 7 im. Adama Mickiewicza w Piłi.*” Budynek wpisany jest do rejestru zabytków pod numerem A-793 decyzją z dnia 25.08.1997 r. Wartość całej zrealizowanej inwestycji to 5,7 mln. zł.

Zakres robót obejmował:

- odnowienie elewacji budynku, w tym m.in.:

- oczyszczenie podłoża, odgrzybianie, wzmocnienie osłabionej struktury ceglanej poprzez zastosowanie preparatu impregnującego, wzmacniającego,
- wymianę uszkodzonych cegieł, gzymsów z cegieł i innych detali architektonicznych,
- odrestaurowanie, wymianę i ujednolicenie drzwi zewnętrznych na pasujące do historycznego budynku i naprawę schodów zewnętrznych, murów oporowych zejść do piwnic,
- uzupełnienie i naprawę hydroizolacji pionowej fundamentów,
- wymianę zejść do pomieszczeń piwnicznych wraz z balustradami,
- wymianę balustrad zewnętrznych na pasujące do historycznego budynku,
- wykucie uszkodzonych i wstawienie nowych cegieł.

- modernizację dachu, w tym m.in.:

- wzmocnienie więźby dachowej z wymianą elementów zniszczonych oraz impregnacją przeciwgrzybiczną i p.poż. konstrukcji drewnianej,
- wymianę pokrycia dachowego,
- naprawę i uzupełnienie elementów kominów,
- remont dachów płaskich z papy,
- wymiana rynien, rur spustowych, obróbek blacharskich, instalacji odgromowej.

- uporządkowanie i ocieplenie stropu poddasza z usunięciem zniszczonej polepy, wymianę zniszczonych belek stropowych,

- przebudowę i odnowienie pomieszczeń szkolnej harcówki,

- modernizację oświetlenia auli.

Oprócz samego budynku szkoły w zakres prac realizowanych w ramach inwestycji wchodziła przebudowa otoczenia szkoły od strony al. Wojska Polskiego i ul. Lotniczej przy istniejącym Pomniku Więźniów Obozu „Albatros” - przebudowa placu z istniejącym pomnikiem i utworzenie w tym miejscu skweru pamięci historycznej upamiętniającego pamięć więźniów hitlerowskiego obozu przejściowego „Albatros”.

Cała zrealizowana przez Gminę Piła inwestycja pozwoliła z jednej strony przywrócić historycznej budowli, stanowiącej jeden z najbardziej charakterystycznych zabytków w mieście, jej historyczny, pierwotny wygląd, a z drugiej znacząco poprawiła komfort

korzystania z obiektu przez uczniów i kadre pedagogiczną. Dodatkowo, wspomniana powyżej przebudowa placu przed budynkiem szkoły i utworzenie w tym miejscu skweru pozwoliło na uwypuklenie historycznego charakteru i walorów architektonicznych budowli oraz upamiętnienie ważnych wydarzeń z historii miasta.

Poniżej zaprezentowano zdjęcia przedstawiające obecny wygląd odnowionej elewacji obiektu.

Odnowiona elewacja od strony południowej

fol.: Gmina Piła

Górna część fasady budynku

fol.: Gmina Piła

Część fasady budowli z widocznym wejściem głównym

foto.: Gmina Piła

3) w październiku 2022 zakończono trwającą ponad rok modernizację Muzeum Stanisława Staszica w Pile. Modernizacja była przeprowadzona dwuetapowo, w ramach dwóch odrębnych projektów.

Pierwszy projekt, realizowany był w ramach WRPO na lata 2014-2020 pod nazwą „Modernizacja i poprawa warunków funkcjonowania Muzeum Stanisława Staszica w Pile”. Zakres przeprowadzonych prac obejmował wymianę instalacji, łącznie z wykonaniem przyłącza do MEC, wykonanie nowych posadzek betonowych, osuszenie ścian suterenu, obniżenie posadzek w piwnicy, wraz z wykonaniem izolacji poziomej, całkowitą wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, wykonanie nowych schodów zewnętrznych do suterenu od strony ogrodowej, czy wreszcie zamontowanie podnośnika dla osób niepełnosprawnych. Dodatkowo wykonano prace konserwatorskie polegające na konserwacji i wzmocnieniu drewnianych belek stropowych, naprawę tynków wewnętrznych i zewnętrznych, renowację drewnianych okiennic oraz roboty malarskie całości wewnątrz. Wartość projektu zamknęła się w kwocie 1 850 781 zł.

Drugim etapem prac była modernizacja wystawy stałej, dotyczącej życia i twórczości Stanisława Staszica.

Całkowicie zmodernizowana ekspozycja wykorzystuje najnowsze techniki multimedialne, łącznie z monitorami z panelami dotykowymi, głośnikami kierunkowymi oraz

interaktywnymi meblami. Zainstalowane panele dotykowe oprócz informacji tekstowych zawierają także całą kolekcję zdjęć starych map, dokumentów i druków związanych ze Stanisławem Staszicem oraz samą Piłą. Umieszczenie znacznej liczby cennych artefaktów w tzw. meblach multimedialnych, w których po dotknięciu odpowiedniego obrazu na panelu, automatycznie otwiera się szuflada z eksponatem oraz z głośnika słyszymy jego opis, znacząco przyczyniła się do podniesienia atrakcyjności ekspozycji, zwłaszcza dla ludzi młodych.

Modernizacja, oprócz unowocześnienia technik przekazu, umożliwiła również wyeksponowanie dotychczas niepokazywanych eksponatów, takich jak listy, pisma urzędowe czy grafiki związane z osobą patrona.

Salę ekspozycyjną oraz działającą w budynku muzeum galeria zostały też przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wszystkie przeprowadzone prace pozwoliły dostosować jeden z najbardziej charakterystycznych piłskich zabytków, a jednocześnie muzeum związane z osobą najślynniejszego mieszkańca miasta, do współczesnych standardów muzealnictwa. Obecnie muzeum stanowić może jedną z wizytówek miasta. Podniesienie atrakcyjności ekspozycji oraz jej dostosowanie do szerszego spektrum potencjalnych odbiorców pozwoli niewątpliwie zwiększyć liczbę zwiedzających. Całkowity koszt modernizacji sal ekspozycyjnych to 238 453 zł.

Poniższe zdjęcia przedstawiają aktualny wygląd muzeum oraz ekspozycji.

Odnowiona, charakterystyczna elewacja budynku

fort.: Gmina Piła

Widok ekspozycji z urządzeniami multimedialnymi

fol.: Gmina Piła

Zmodernizowane sale ekspozycyjne

fol.: Gmina Piła

Fragment zbiorów muzealnych

fol.: Gmina Piła

Urządzenia multimedialne

fol.: Gmina Piła

- 4) na wniosek Prezydenta Miasta Piły w dniu 13 września 2022 r. Rada Miasta Piły Uchwałą Nr LXII/655/22 udzieliła dotacji na prace restauratorsko-konserwatorskie przy zabytkowych ławkach wraz z podstawami, znajdujących się w kościele pw. św. Rodziny w Pile. Zarówno sama budowla, jak i ławki wpisane są do rejestru zabytków.

Udzielona w kwocie 50.000 zł. dotacja Gminy Piła pokryła prawie 93% kosztów realizacji zadania.

W wyniku przeprowadzonych prac przywrócono wartość zarówno ekspozycyjną, jak i użytkową 5 ławom wraz z podstawami. Zahamowano proces niszczenia przez drewnojady. Zdecydowanie poprawiono także estetykę zabytkowych obiektów. Usunięto wtórne przemalowania i odsłonięto dekoracyjny mazerunek imitujący usłojenie drewna szlachetnego – dębu.

Przyznane wsparcie finansowe jest kolejną, po sfinansowaniu w roku 2018 przez Gminę Piła remontu zabytkowych organów. Dzięki dotacjom na prace konserwatorsko-restauratorskie w tej jednej z najcenniejszych świątyń na terenie miasta udało się zabezpieczyć substancję zabytkową obiektu i zachować jej stan jako świadectwa historii miasta dla przyszłych pokoleń.

- 5) pod koniec roku 2022 rozpoczął się remont zabytkowej altany w zabytkowym, wpisanym do rejestru zabytków Parku Miejskim im. Stanisława Staszica w Pile. Zakres prac obejmował:

- roboty ziemne polegające na: usunięciu betonowej opaski okalającej partie przyziemia; usunięciu luźnych i zwiędniętych spoin; wykonaniu pionowej izolacji przeciwwilgociowej; wyłożeniu wierzchniej warstwy kamieniem średniej frakcji,
- murowaną podstawę altany: wykonaniu dezynfekcji powierzchni muru; usunięciu zabrudzenia z cegły, przemurowaniu stopni altany, hydrofobizacji powierzchni ceglanych,
- balustradę i elementy metalowe: usunięciu przemalowania konstrukcji i detalu; odtworzeniu brakujących elementy metodą odlewu w żeliwie; wykonaniu zabezpieczenia powierzchni balustrady; uzupełnieniu braków,
- miedziane poszycie dachowe: czyszczeniu powierzchni blachy; zdemontowaniu uszkodzonych partii; naprawieniu odkształceń partii blachy lub wymianie na nową.

Celem remontu było przywrócenie budowli jej dawnej świetności, jako najbardziej charakterystycznemu elementowi architektonicznemu znajdującemu się w zabytkowym parku. Altana stanowi jego centralny punkt, idealnie współgrając z pięknym otoczeniem parkowego stawu, mostów i okolicznych pergoli. Obiekt, z uwagi na swoją charakterystyczną, zabytkową architekturę oraz malownicze położenie jest ulubionym

miejszem sesji fotograficznych i malarskich. Świadczy to o tym, że jest on nie tylko świadectwem historii Piły, ale spełnia także swe funkcje dla współczesnych mieszkańców miasta.

2. Cyklicznie prowadzono aktualizację gminnej ewidencji zabytków, jako jednego z głównych celów sformułowanych w programie.

W latach 2021-2022 zakończono rozpoczęte jeszcze w latach 2019-2020 procedury wyłączenia z ewidencji kart następujących obiektów:

- Zarządzeniem Nr 1271(280)21 Prezydenta Miasta Piły z dnia 27 sierpnia 2021 r. wykreślono z ewidencji budynki mieszkalne przy ulicy Wawelskiej 7 (dz. nr 140/26 (obręb Piła 27) oraz Wawelskiej 11-13 (dz. nr 140/20, obręb Piła 27). Wyłączenie z ewidencji zostało zgodnie z obowiązującym prawem uzgodnione z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Powodem wykreślenia budynków był ich fatalny stan techniczny i przeznaczenie do rozbiórki. Obecnie budynki są rozebrane.
- Zarządzeniem Nr 1489(60)22 Prezydenta Miasta Piły z dnia 01 lutego 2022 r. wykreślono z ewidencji budynek mieszkalny przy ul. Bydgoskiej 71 w Pile (dz. nr 102/1, obręb Piła 27). Wyłączenie z ewidencji zostało uzgodnione z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Powodem wykreślenia był fatalny stan techniczny budynku i utrata w jego wyniku jakichkolwiek wartości zabytkowych, co potwierdziła opinia konserwatora.

Oprócz powyższych, w omawianym czasie z gminnej ewidencji zabytków wyłączono także:

- Zarządzeniem Nr 1296(305)21 Prezydenta Miasta Piły z dnia 15 września 2021 r. wykreślono z ewidencji budynek mieszkalny (dawną rogatkę) przy al. Niepodległości 142 (dz. nr 198). Powodem złożonego przez prywatnego właściciela wniosku o wykreślenie nieruchomości z ewidencji był fatalny stan techniczny budynku, który mimo cyklicznych prac zabezpieczających stanowił stałe zagrożenie dla przechodniów. Utratę wartości zabytkowych z uwagi na stan obiektu potwierdziła pozytywna opinia konserwatora.
- Zarządzeniem Nr 1528(99)22 Prezydenta Miasta Piły z dnia 01 marca 2022 r. wykreślono z ewidencji budynek mieszkalny przy ul. Młodych 1A (działka nr 19/17, obręb Piła 27). Obiekt wyłączono z ewidencji na wniosek jego zarządcy - Miejskiego Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej. W dołączonej do wniosku ekspertyzie technicznej stwierdzono fatalny stan techniczny budynku, który doprowadził do

całkowitej utraty wartości zabytkowych. Potwierdził to również konserwator, opiniując pozytywnie plan wyłączenia obiektu z ewidencji.

- Zarządzeniem Nr 1610(181)22 Prezydenta Miasta Piły z dnia 22 marca 2022 r. wykreślono z gminnej ewidencji zabytków budynek mieszkalny przy ul. Dąbrowskiego 67 (działka nr 56/3, obręb Piła 16). Wnioskodawcą był ponownie zarządca obiektu, Miejski Zakład Gospodarki Mieszkaniowej, a przedłożona ekspertyza techniczna również potwierdziła bardzo zły stan techniczny budynku, łącznie z rozwarstwieniem fundamentów oraz zniszczeniem elementów nadziemnych w 80%, co doprowadziło do utraty wszelkich wartości zabytkowych przedmiotowego obiektu. Opinię ta została potwierdzona przez konserwatora.

Oprócz przytoczonych powyżej wykreśleń z gminnej ewidencji zabytków, do Prezydenta Miasta Piły w omawianym okresie wpłynęły także wnioski o wykreślenia, które zostały negatywnie zaopiniowane przez konserwatora. W związku z powyższym odmówiono wykreślenia z ewidencji obiektów wyszczególnionych poniżej. Wnioski te dotyczyły następujących obiektów:

- budynek przy ul. Wawelskiej 1 (działki nr 140/18 oraz 706, obręb Piła 27),
- budynek przy ul. Wawelskiej 4 (działka nr 140/23, obręb Piła 27),
- budynek przy ul. Wawelskiej 6 (działka nr 140/23, obręb Piła 27),
- budynek przy ul. Ludowej 7 (działki nr 56/7 oraz 56/34, obręb Piła 16),
- budynek przy ul. O.M. Kolbe 43 (działka 132/1, obręb Piła 17).

W omawianym okresie sprawozdawczym 2021-2022 rozpoczęto także procedurę włączania do gminnej ewidencji zabytków 2 obiektów:

- 1) 18 października 2022 r. Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków wpisał do rejestru zabytków budynki położone w kompleksie piecowni zespołu Gazowni Miejskiej w Pile, przy ul. Poznańskiej 20. W skład zespołu wchodzi:
 - wieża ciśnień (działka 181/6),
 - maszynownia (działka 181/6),
 - kotłownia (działka 181/6),
 - kuźnia (działka 181/6),
 - ślusarnia (działka 181/6),
 - pomieszczenie socjalne (działka 181/4).

W związku z faktem, że obowiązujące przepisy stanowią, że w gminnej ewidencji zabytków winny się znajdować obligatoryjnie wszystkie obiekty wpisane do rejestru

zabytków, a do tej pory spośród omawianego zespołu figurowała jedynie wieża ciśnień, w przygotowaniu jest nowa karta gminnej ewidencji zabytków.

- 2) w związku z odkryciem na terenie Gminy Piła nowego stanowiska archeologicznego i utworzenia przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków karty dla tego stanowiska (stanowisko nr 261, obszar AZP 37-26/102), 25 marca 2022 r. do Urzędu Miasta Piły wpłynął wniosek konserwatora o włączenie ww. stanowiska do gminnej ewidencji zabytków. Do końca roku 2022 udało się przeprowadzić niemal całą procedurę włączenia zabytku do ewidencji, wysyłając do Delegatury w Pile Wielkopolskiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu gotowy projekt karty do zatwierdzenia.

Przedmiotowe stanowisko położone jest na terenie dzielnicy Motylewo. Podczas prac archeologicznych trafiono na ślady punktu osadniczego sięgające jeszcze neolitu. Stwierdzono również resztki cmentarzyska ludności kultury pomorskiej (z okresu starszego przedrzymskiego) oraz fragmenty osady ludności wielbarskiej z okresu wpływów rzymskich, wreszcie ślad osadniczy datowany na okres między XVII a XIX w.

Dokonano także korekty pierwotnych planów cyklicznych oględzin zabytków na terenie całego miasta przez pracowników merytorycznych Wydziału Oświaty, Kultury i Sportu wraz z Kierownikiem Delegatury w Pile Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu w celu późniejszej etapowej aktualizacji gminnej ewidencji zabytków. W drodze konsultacji ustalono, że w okresie trwania następnej edycji programu gminna ewidencja zabytków zostanie zaktualizowana i wykonana od podstaw na nowych wzorach kart. Będzie to przedsięwzięcie korzystne zarówno z uwagi na aktualizację danych zawartych w kartach, jak i dostosowanie ewidencji do obecnie obowiązującego wzoru graficznego.

Założenie to zostanie oczywiście ujęte w nowej edycji programu jako jeden z głównych celów.

3. Zorganizowano wystawę prac zrealizowanych w ramach konkursu „Jesień z historią w tle”.

Konkurs, ogłoszony Zarządzeniem nr 907(320)2020 Prezydenta Miasta Piły z dnia 27 października 2020 r., skierowany był do uczniów klas V-VIII pilskich szkół podstawowych. Jego zasady polegały na wykonaniu zdjęcia lub serii maksymalnie 5 zdjęć pilskich zabytków na tle jesiennej aury. Obszerną relację wraz z dokumentacją fotograficzną nadesłanych prac przedstawiono w sprawozdaniu z realizacji programu w latach 2019-2020.

Zdecydowano, że zapowiedziana w regulaminie konkursu wystawa prac zostanie zrealizowana w lipcu 2021 roku w galerii Regionalnego Centrum Kultury – Fabryki Emocji w Piłi.

Cały konkurs przeprowadzono w okresie trwania obostrzeń związanych z pandemią COVID-19. Dzięki dużemu zaangażowaniu władz miasta oraz ufundowaniu przez Prezydenta Miasta Piły atrakcyjnych nagród rzeczowych przedsięwzięcie cieszyło się ogromnym zainteresowaniem, co świadczy o dużej wartości edukacyjnej przedsięwzięcia. Wpisuje się ono w plan kształtowania w młodych mieszkańcach miasta świadomości miejscowego dziedzictwa kulturowego. W szerszym aspekcie wydarzenia takie przyczyniają się do cementowania lokalnej społeczności poprzez budowanie świadomości wspólnej historii.

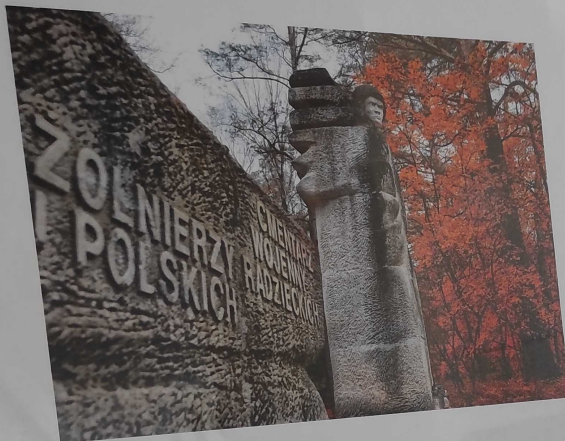
Poniżej przedstawiono dokumentację zdjęciową wystawy.

Widok ogólny wystawy przed otwarciem

fot.: Gmina Piła

WYSTAWA PRAC FINALISTÓW KONKURSU FOTOGRAFICZNEGO
„JESIEŃ Z HISTORIĄ W TLE”

Ogłoszony przez Prezydenta Miasta Piły w październiku 2020 roku konkurs fotograficzny „Jesień z historią w tle” skierowany był do uczniów klas V-VIII piłskich szkół podstawowych.

Przedmiotem konkursu było wykonanie zdjęć zabytkowych piłskich budowli na tle jesiennej aury.

Nadesłane przez licznych uczestników prace oceniła komisja konkursowa, pod przewodnictwem artysty-fotografika Wojciecha Beszterdy.

Oprócz wyłonienia głównych laureatów konkursu (miejsca I-III), przyznano 4 wyróżnienia.

Dodatkowo swoją nagrodę przyznali internauci, którzy głosowali na ulubione zdjęcie w galerii umieszczonej na facebookowej stronie Miasta Piły.

Wszyscy laureaci otrzymali atrakcyjne nagrody rzeczowe ufundowane przez organizatora konkursu.

Ponieważ życie kulturalne oraz działalność instytucji powoli wraca do normy po obostrzeniach związanych z pandemią COVID-19, mamy przyjemność zaprezentować Państwu wybrane prace finalistów konkursu.

Prace konkursowe

fot.: Gmina Piła

Prace konkursowe

fot.: Gmina Piła

4. Ekspozycja zabytkowych macew odnalezionych w podziemiach Szkoły Policji w Pile.

Obecnie przedsięwzięcie jest w fazie przygotowywania wstępnego projektu przez wykonawcę. Biorąc pod uwagę powagę charakteru ekspozycji, Prezydent Miasta Piły przykłada szczególną uwagę, by wykonana ona była z poszanowaniem zasad religijnych i kulturowych diaspory żydowskiej, zyskując aprobatę jej przedstawicieli. 19 maja 2022 r. odbyło się spotkanie przedstawicieli Urzędu Miasta Piły oraz Delegatury w Pile Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu z panem Filipem Szczepańskim, przedstawicielem Komisji Rabinicznej ds. Cmentarzy. Celem spotkania, odbywającego się w terenie, był wybór miejsca przyszłej ekspozycji. W drodze szczegółowych konsultacji jako najwłaściwsze miejsce wybrano ulicę Bulwarową, tuż przy północnym narożniku terenu Szkoły Policji w Pile. Miejsce to, jako jedyne ogólnie dostępne zawiera się w obszarze terenu dawnego cmentarza, było więc najbardziej naturalnym wyborem. Każdy etap realizacji zadania jest szeroko konsultowany zarówno z konserwatorem zabytków, jak i przedstawicielami diaspory.

Ukończenie realizacji całego przedsięwzięcia planowane jest na lata obowiązywania kolejnej edycji programu. Planowana ekspozycja pozwoli upamiętnić bogatą kulturowo historię miasta i jego wieloetniczny niegdyś charakter, co oprócz upamiętnienia dawnych mieszkańców miasta będzie miało niewątpliwie ogromne walory edukacyjne.

IV. Podsumowanie.

Podsumowując sprawozdanie z realizacji w latach 2021-2022 Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Piły na lata 2019-2022 należy podkreślić, że większość założonych w nim celów została zrealizowana. Na szczególną uwagę zasługują warte miliony złotych inwestycje związane z rewitalizacją obiektów wpisanych do rejestru zabytków, a także działania mające charakter edukacyjno-popularyzatorski, takie jak przeprowadzenie konkursu tematycznego, z atrakcyjnymi nagrodami ufundowanymi przez Prezydenta Miasta Piły oraz pokonkursową wystawą prac.

Realizacja celów sformułowanych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Piły na lata 2019-2022 wpisuje się doskonale w szerszą strategię urbanistycznego rozwoju miasta. W strategii tej - oprócz nacisku na dostosowanie przestrzeni miejskiej do najnowocześniejszych standardów, wzrostu komfortu życia mieszkańców – zawierają się także wielomilionowe inwestycje zrealizowane w ostatnich latach. Władze miasta przywiązują także dużą uwagę do idealnego wkomponowania zabytkowych budowli

w nowoczesną przestrzeń miejską, jako barwnych świadectw bogatej historii miasta.

Nacisk na nowoczesny rozwój miasta z jednej strony oraz dbałość o zachowanie najcenniejszych obiektów z drugiej, pozwalają wyeksponować prawdziwy charakter Piły. Elementy te, w połączeniu z pięknym położeniem wśród bogactw okolicznej przyrody, ukazują Piłę jako miasto atrakcyjne dla odwiedzających oraz komfortowe miejsce do życia dla jego mieszkańców.

Wspomnieć należy także, że w roku 2022 opracowano od podstaw *Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych na terenie miasta Piły*. W chwili przedłożenia niniejszego sprawozdania Radzie Miasta Piły ww dokument znajduje się w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Poznaniu. Został tam przekazany w celu zatwierdzenia go przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Aktualnie realizowane są prace związane z procedurą sporządzania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Piły na lata 2023-2026.

z up. PREZYDENTA MIASTA
/-/ *Krzysztof Szewc*
Zastępca Prezydenta